

DEZVOLTAREA ANTREPRENORIATULUI RURAL PRIN INOVARE

Olga MOSCALU

*cercetător științific, masterand USDC
Institutul National de Cercetări Economice,
Republica Moldova, or. Chișinău
moscalu2012@mail.ru*

Larisa BUMBU

*cercetător științific,
Institutul National de Cercetări Economice,
Republica Moldova, or. Chișinău
mindrularisa@gmail.com*

Abstract

The current society is evolving at astonishing speed, taking by surprise with the accelerated pace of change that addresses all aspects of human existence. A developed economy is an innovative economy, which, in turn, is based on innovation in entrepreneurship, where the basic objective is the absorption of innovations, which determines the main directions for the development of the entrepreneurial business. The aim of the research is to deepen the theoretical basis on entrepreneurship and innovation and to develop practical recommendations for developing it through innovations based on the food industry enterprises in the South Development Region. In the process of research, general scientific methods have been applied, such as: quantitative and qualitative analysis (survey), system and synthesis analysis, chronological series method, tables and graphs method, induction and deduction, comparison, logic principle.

Key words: *innovation, entrepreneurship, development, economy, creativity.*

JEL Classification: *E2, I25, L66*

Introducere

Inovația și antreprenoriatul sunt considerate motorul principal al dezvoltării economiei, iar procesul de inovare este factorul cheie pentru creșterea economică. Actualmente, importanța inovării atât la nivel micro, cât și la nivel macro, este consolidată de criza economică și concurența internațională. Asigurarea unei creșteri durabile poate fi realizată doar prin procese de inovare continuă. Întreprinzătorii devin jucătorii - cheie care transformă ideile în afaceri noi, cu produse/servicii noi pentru piețe. Crearea

de afaceri este un instrument eficient pentru promovarea creării valorii dintre tehnologii și cercetare, la baza cărora se află creativitatea.

Actualitatea și importanța problemei cercetate

Societatea actuală evoluează cu o viteză uluitoare, surprinzând prin ritmul accelerat al schimbărilor ce vizează toate aspectele existenței umane. O economie dezvoltată este o economie inovațională, care, la rândul său, se bazează pe inovații în antreprenariat, unde obiectivul de bază este absorbția inovațiilor, care determină principalele direcții de dezvoltare a afacerii antreprenoriale.

Cunoașterea, invenția, inovația devin cheia competiției și succesului economic, adăugând o valoare deosebită producției economice prin creșterea productivității, dar și prin folosirea noilor tehnologii și invenții, ceea ce a dus la apariția unor schimbări revoluționare în toate sectoarele și pe toate piețele.

Creșterea competitivității unei întreprinderi este datorată proceselor inovaționale din cadrul acesteia, la baza cărora stau cercetarea, dezvoltarea și inovarea. Activitatea de inovare, în mare parte, depinde de nivelul inovațional al întreprinderii și gradul de creativitate al managerului și personalului acesteia. Dacă inovația este considerată factorul de succes al unei afaceri antreprenoriale, atunci creativitatea resurselor umane reprezintă forța motrică a procesului de inovare în cadrul firmei.

În cadrul acestei lucrări, inovația este abordată ca element important al activității antreprenoriale, dar, prioritar, se pune accentul pe inovație ca element vital al afacerilor antreprenoriale de succes, deoarece fără inovații și procese de inovare întreprinderea poate exista, dar nu se poate dezvolta. Deci, anume prin inovare continuă se ajunge la o dezvoltare de succes și de lungă durată.

Conform Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, inovarea reprezintă: „aplicarea rezultatului final, nou sau perfecționat al activității din domeniul cercetării științifice și transferului tehnologic, realizat în formă competitivă de cunoaștere, de produs, de serviciu, de proces, nou sau perfecționat, utilizat în activitatea practică și/sau comercializat pe piață”.

În opinia noastră este necesar să evidențiem următoarea relație *invenție-inovare-inovație* și descrierea unei deosebiri dintre aceste concepte:

Invenție – descoperire realizată pentru prima dată, constituind un progres dintr-un anumit domeniu (știință, cultură, economie etc.). Rezolvare

creatoare a unei probleme tehnice sau de producție, care prezintă noutate sau progres în raport cu nivelul cunoscut al tehnicii pe plan mondial. Rezolvare sau realizare tehnică dintr-un domeniu al cunoașterii, care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut până atunci.

Inovare – procesul global de creativitate tehnologică și comercială, transferul unei noi idei sau a unui nou concept până la stadiul final al unui nou produs, proces sau activitate de service acceptate de piață.

Inovația, în acest context, poate fi definită ca un produs, proces nou sau metodă nouă/îmbunătățită, care are o aplicabilitate practică și constituie rezultatul unui proces creator de transformare a ideilor în lucruri concrete.

În conformitate cu figura 1. generatorul ideilor inovatoare este creativitatea, urmată de convertirea ideilor în inovații aplicabile. Reieșind din cele expuse, conchidem *că inovațiile reprezintă rezultatul aplicării practice a ideilor creative, ce apar o dată cu dezvoltarea progresului tehnico-științific, în urma cărora apar produse noi, procese, tehnologii și servicii.*

Inovația – rezultat, finalitate a procesului de inovare, ce vizează introducerea invenției în practica socială. Este vorba aici nu numai de o reușită tehnologică, ci și de una economică, industrială, comercială, socială și culturală.

Deci, inovarea este un proces de transformare a invenției sau a descoperirilor, care prezintă noutate și progres într-un domeniu, în produse/servicii noi aplicabile în practica socială

În prezent, conceptul de antreprenoriat este mult mai larg și presupune un mod specific de gândire și comportament, la baza căruia stă spiritul antreprenorial – calitatea personalității de afaceri, care se manifestă prin energie, găsirea de soluție și invenție.

În actele sale normative, Consiliul Europei definește antreprenoriatul drept „capacitate creatoare a unui individ, independent sau în cadrul unei organizații, pentru a identifica o oportunitate și să o urmeze, pentru a produce valoare nouă sau succes economic”.

Conform legislației Republicii Moldova, „antreprenoriatul este activitatea de fabricare a producției, de executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială, cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri”.

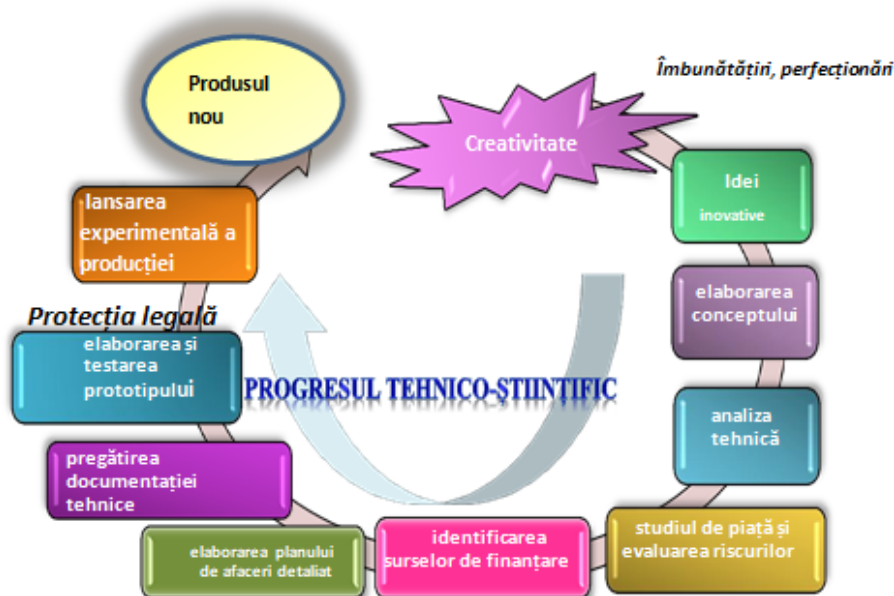

Figura 1. Transformarea inovațiilor, crearea unui produs nou

Sursa: Elaborat de autori

La nivelul Uniunii Europene, „antreprenoriatul” este tratat ca un fenomen economic, care se manifestă sub diferite forme, producând rezultate variate, care nu se referă neapărat la crearea de avuție financiară. Antreprenoriatul este un vector esențial al creșterii economice și al creării de locuri de muncă: acesta creează noi întreprinderi și locuri de muncă, deschide noi piețe și stimulează noi aptitudini și capacități.

Antreprenoriatul stimulează competitivitatea și spiritul inovator al economiilor și este esențial pentru îndeplinirea obiectivelor mai multor politici sectoriale europene. Comercializarea unor noi idei sporește productivitatea și creează prosperitate.

Analiza activității antreprenoriale în Regiunea de Dezvoltare Sud

În Republica Moldova, pe parcursul ultimilor zece ani, a fost depășită perioada de declin economic continuu și a fost obținută o creștere a nivelului economiei și o îmbunătățire a standardelor de viață. Cercetarea legităților și a caracteristicilor proceselor migraționale externe din Republica

Moldova este extrem de actuală în contextul schimbărilor politice și economice din ultimele două decenii. Importanța studiului ține de faptul că acest fenomen, care brusc și-a sporit amploarea, a condiționat o serie de efecte atât pozitive, cât și negative.

Conform datelor, numărul întreprinderilor în anul 2017 a crescut față de anul 2015 cu 6583 sau 14%, cu toate că în anul 2016 a scăzut – cu 2522 de unități.

Acest indicator manifestă o creștere stabilă în perioada anilor 2015-2016.

Referitor la numărul mediu de salariați, nu putem marca o stabilitate, ci o oscilație continuă cu o înclinație spre scădere. Una dintre cauzele acestor oscilații ar putea fi creșterea gradului de tehnologizare a întreprinderilor autohtone.

Respectiva creștere a contribuit și la creșterea veniturilor din vânzări, cu excepția oscilațiilor în perioada de criză economică mondială. O creștere asemănătoare se manifestă și la numărul întreprinderilor care au înregistrat profit, dar, cu părere de rău, progresează și numărul întreprinderilor care au înregistrat pierderi.

Un element important în asigurarea unei creșteri economice durabile și generarea noilor locuri de muncă îl constituie întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM).

Unul dintre principalele semne ale viabilității economiei este diversificarea și mărirea numărului de întreprinderi din sectorul IMM. Numărul întreprinderilor din acest sector este într-o continuă creștere.

Către anul 2016, numărul întreprinderilor mici și mijlocii a constituit 52,3 mii de întreprinderi sau cu 1,4 mii de întreprinderi (cu 2,8%) mai mult față de anul 2015, iar în anul 2017 numărul acestora s-a redus constituind 49,8 mii de întreprinderi (figura 2.). Sectorul ÎMM reprezintă circa 97,2% din numărul total de întreprinderi și această pondere se menține pe parcursul mai multor ani.

Analiza evoluției numărului de întreprinderi, după profil teritorial, confirmă tendința dezvoltării neuniforme a activității de antreprenariat pe teritoriul Republicii Moldova. Astfel, și în anul 2017, constatăm concentrarea maximă a afacerilor în municipiul Chișinău (64,9% din totalul pe republică), RDC revenindu-i 14,8%, urmată de RDN – 12,3%, RDS – 5,2% și UTA Găgăuzia - 2,6% (tabelul 1).

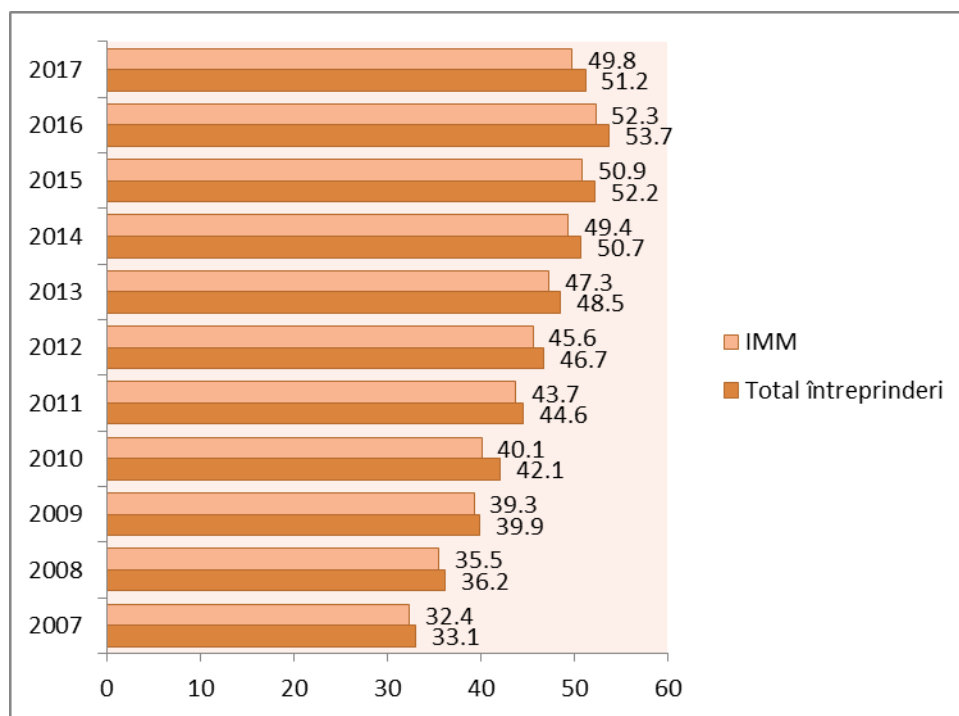

Figura 2. Dinamica numărului întreprinderilor în perioada anilor 2007-2017, mii întreprinderi

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice BNS, [9]

Tabelul 1. Evoluția numărului întreprinderilor după profil teritorial

	Numărul de întreprinderi		inclusiv IMM		Cota IMM în total pe republică, %	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Total pe republică	51659	51216	50265	49770		
Mun. Chișinău	33756	33279	32775	32288	65,2	64,9
Regiunea Nord	6271	6301	6109	6130	12,2	12,3
Regiunea Centru	7605	7586	7454	7412	14,8	14,9
Regiunea Sud	2688	2690	2631	2630	5,2	5,3
..Basarabeasca	129	130	128	128	0,3	0,3
..Cahul	801	779	782	758	1,6	1,5
..Cantemir	132	136	125	128	0,2	0,3
..Căușeni	470	482	465	476	0,9	1,0

	Numărul de întreprinderi		inclusiv IMM		Cota IMM în total pe republică, %	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
..Cimișlia	327	334	321	328	0,6	0,7
..Leova	160	176	158	173	0,3	0,3
..Ștefan Vodă.	357	365	349	358	0,7	0,7
..Taraclia	312	288	303	281	0,6	0,6
U.T.A. Găgăuzia	1339	1360	1296	1310	2,6	2,6

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice

Zona de Sud a țării este considerată, preponderant, agrară (în anul 2017 producția agricolă pe cap de locuitor în % față de media pe țară este de 153,1%), dar luând în considerație faptul că, în ultimii ani, numărul populației care este ocupată în agricultură scade (specific Regiunii de Dezvoltare de Sud), conchidem că agricultura nu mai este atractivă, dar este foarte importantă pentru existența și dezvoltarea întreprinderilor industriale din regiune. Întreprinderile industriale (în special, din industria alimentară) duc lipsă de materii prime autohtone și, respectiv, le importă la un preț destul de înalt, ceea ce condiționează creșterea costurilor de producție, din cauza prețurilor mari la combustibil și costurile de livrare a mărfurilor pe drumurile regionale deteriorate, duc la reducerea competitivității producției regionale, chiar și în zona dată.

Terenurile agricole constituie doar 42% din totalul suprafeței RDS, din care 82% sunt terenuri arabile și 17% plantații multianuale.

Principalele produse agricole sunt strugurii, cerealele, culturile tehnice și pomicole.

Agricultura rămâne a fi principalul sector al ocupării forței de munca – peste 61% din populația economic activă a regiunii.

Infrastructura existentă de colectare a produselor agricole nu este funcțională și exportul lor se efectuează cu greu, din cauza barierelor tehnice.

Potențialul agroindustrial al regiunii este constituit din 37 de cooperative de producție, 23 de societăți pe acțiuni, 173 de societăți cu răspundere limitată și peste 53 mii de gospodării țărănești și întreprinderi individuale.

Concluzii

În opinia noastră inovația este forța motrică a antreprenoriatului, iar acesta la rândul său, poate fi definit ca un proces de realizare a unui șir de activități interdependente în vederea inițierii, promovării și dezvoltării unei afaceri bazate pe inovație, cu asumarea tuturor riscurilor specifice. Astfel, dezvoltarea unei economii poate fi atinsă prin dezvoltarea antreprenoriatului bazat pe inovații. În rezultatul evaluării potențialului inovațional al întreprinderilor din industria alimentară a RDS, am constatat că întreprinderile nu sunt motivate să inoveze, întâmpină mari dificultăți financiare în procesul de inovare. Cadrul normativ-legislativ, care este în continuă perfecționare, încă nu stimulează elaborarea inovațiilor sau implementarea acestora. Lipsa informațiilor și a centrelor de informare în regiune cu privire la posibilitățile, sursele și perspectivele activității de inovare constituie un alt factor nefavorizant pentru antreprenoriat. Crearea și dezvoltarea elementelor de infrastructură inovațională în RDS reprezintă o necesitate pentru economia regională.

Recomandări:

1. Considerăm că nivelul de dezvoltare a economiei naționale se va obține prin dezvoltarea antreprenoriatului cu ajutorul inovațiilor. În acest scop, statul ar trebui să întreprindă un șir de măsuri privind stimularea și promovarea activităților de inovare în cadrul întreprinderilor, a instituțiilor de învățământ superior, în centrele științifice de cercetare, prin diversificarea modalităților de finanțare, de stimulare preferențială a transferului tehnologic, prin extinderea bazei legislative în tot ceea ce urmărește producerea și lansarea de inovații.
2. Pentru a crea condiții favorabile pentru dezvoltarea inovațiilor în cadrul firmelor, ar trebui: să se reducă barierele administrative și instituționale de dezvoltare a antreprenoriatului, dezvoltarea infrastructurii inovaționale și de finanțare a inovațiilor, creșterea nivelului de investiții în inovare.
3. În vederea dezvoltării parteneriatelor dintre știință și mediul de afaceri, inclusiv prin dezvoltarea clusterelor regionale, este necesară lansarea unor proiecte de cercetare comune, atragerea de resurse financiare din bugetul național, finanțări pentru dezvoltarea regională și chiar fonduri europene pentru dezvoltarea transfrontalieră.

4. Crearea Clusterului „agro-industrial” în Regiunea de Dezvoltare Sud va permite formarea unui lanț valoric foarte important între producătorii de produse agricole, întreprinderile industriale, centrele de cercetare și organele publice locale. Cu toate prioritățile și perspectivele economice pe care le are această zonă, prin modul particular de dezvoltare, ar putea să devină una dintre cele mai atractive și dezvoltate regiuni.
5. În viziunea noastră, o întreprindere este prosperă atunci, când tinde spre schimbare. Promotorii schimbării sunt managerii care stimulează creativitatea personalului și implicarea în procesul de inovare continuă. Astfel, la fiecare întreprindere ar trebui să fie un lider-inovator, sau, cel puțin, un post de manager pe inovare, care se vor ocupa de procesul de cercetare – dezvoltare în cadrul firmei.

Bibliografie selectivă

- [1]. Enciclopedia liberă Wikipedia. [https://ro.wikipedia.org/wiki/Wikipedia: Enciclopedia liber%C4%83](https://ro.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:_Enciclopedia_liber%C4%83) (accesat la data de 15.05.2019)
- [2]. Dicționar explicativ. <https://dexonline.ro>
- [3]. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. New York: Gramercy Books, 1996. 2256 p. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Creativitate> (accesat la data de 15.05.2019)
- [4]. [Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259 din 15.07.2004. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2004, nr. 125-129, art. 663](#)
- [5]. Summaries of EU legislation. Entrepreneurship in Europe. <http://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html> (accesat la data de 15.05.2019)
- [6]. Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Nr. 845-XII din 03.01.1992. In: Monitorul Parlamentului. 1994, nr. 2 (33)
- [7]. Comisia Europeană. Comunicare a Comisiei Către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Planul de Acțiune Antreprenoriat 2020. Relansarea spiritului de întreprindere în Europa. COM(2016) 795 final. Bruxelles, 2015. <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2016:0795:FIN:ro:PDF

- [8]. Istocescu A. Managementul intraprenorial. <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=200&idb> (accesat la data de 15.05.2019)
- [9]. Banca de date statistice a Moldovei. <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/?rxid=a155ca36-91e0-4f30-8357-deda56d1cd0a> (ultima accesare la 15.05.2019)